

מילין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

צדיק ובעל תשובה, למי מהם יש מעלה על חבירו

עבירה ונתרחק ממנו השתא'. מדברי רבי יוחנן שאמר 'שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק' דקדק רבנו המהרש"א שלא מדובר כאן שמי שחטא בפועל רק שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה וגבר על יצרו ולא עבר ונקרא 'בעל תשובה' ממחשבתו שחשב לעבור עבירה וגבר על יצרו, ובזה סבר רבי אבהו שיש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים שלא היה בהן הסתת היצר הרע כלל ולא קרבו לעבירה, ורבי יוחנן סבר דאעפ"כ צדיקים גמורים יש להן מעלה יתירה שלא חטאו כלל גם במחשבה, משא"כ זה הקרוב לדבר עבירה חטא על כל פנים במחשבה. ולפי מה שפירש המהרש"א שמדובר כאן במי שרק חשב לעשות עבירה וגבר על יצרו וחזר בו לכאורה קשה, הרי אמרו חז"ל 'מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה', ולפי זה אדם שחשב לעשות עבירה אינו נקרא חוטא, וא"כ מדוע כשיגבר על יצרו וישוב בו ממחשבתו נקרא הוא 'בעל תשובה'?

אך עפ"י דברי חז"ל שאמרו 'צדיקים הקב"ה מדקדק עמם כחוט השערה' נראה לומר שאצל צדיקים הקב"ה מדקדק עמם אף על מחשבה שאינה טובה, ומה שמדובר כאן על 'בעל תשובה' הכוונה היא על צדיק כזה שחשב לחטוא וגבר על יצרו וחזר בו, ומכיון שמחשבתו דבר היא לכן נקרא בחזרתו 'בעל תשובה'.

עוד נראה לומר שכפי שאצל בני אדם אין מידת הדין שווה כלל, וכפי שהובא לעיל שאצל צדיקים הקב"ה מדקדק יותר, כך אין כל המעשים שווים ואכן ישנם מעשים אסורים שהחושב לעשותם נענש אף על המחשבה עצמה, וכפי הידוע שישנם חטאים מאוסים הפוגמים גם במחשבה בלבד בשונה מכל העבירות שהמחשבה לעשותם אינה כלום, ולפי זה יתכן לומר שדברי הגמ' עפ"י הסבר המהרש"א נסובים אודות כזה אחד שחשב לעשות מעשה מגונה ולכן פגם אף במחשבה לבד וכששב מרצונו לחטוא נקרא הוא 'בעל תשובה' שהיה קרוב במחשבתו לדבר עבירה וכעת נתרחק.

אינם עומדים', ואת ראייתו הביא מהפסוק 'שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו' (ישעיה נז יט), קודם נאמר 'לרחוק' הוא בעל התשובה שהיה רחוק ונתקרב ורק לאחר מכן נאמר 'ולקרוב' הוא הצדיק שתמיד היה קרוב. חלק עליו רבי יוחנן ואמר: 'כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך' ואת הפסוק 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' פירש רבי יוחנן בצורה כזו: 'מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר

וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וּגּו', בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (ל, ב).

צדיק ובעל תשובה, למי מהם יש מעלה על חבירו? במבט ראשון נראה לומר שצדיק שלא חטא מימיו בודאי עדיף הוא על מי שהתלכלך פעם בחטא, אך מצד שני מי שדבוק היה ברע וניתק עצמו והתקרב לכאורה עשה מאמץ גדול יותר ממי שתמיד היה בצדקותו. נחלקו על כך התנאים רבי יוחנן ורבי אבהו במסכת ברכות (לד:): רבי אבהו טען את הידוע לנו: 'מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים

מילתא דפליאה

פטירת המגיד מזלאטשוב בעת רעוא דרעיון מתוך דביקות עד כלות הנפש

על פטירת המגיד מזלאטשוב זלה"ה מסופר, כי לערך שנתיים קודם פטירתו הוצרכו לשמור עליו שלא תצא נשמתו מרוב דביקות בבורא, וביחוד בשבת קודש בעת רעוא דרעיון, ואירע מעשה בכ"ה באלול שנת תקמ"א בעת רעוא דרעיון בשבת קודש פרשת נצבים-וילך, היה כל כולו אחוז שרעפים ודבוק בבורא עולם עד כלות הנפש מרוב חיבה ותשוקה לבורא ברוך הוא, ובאמצע אמירת מאמר 'תא חזי' מזוהר הקדוש (יתרו פח:): הנדפס בסידורים, בשעה שאמר 'ובהאי רצון אסתלק משה נביא מהימנא קדישא מעלמא' הגיע להתפשטות הגשמיות, וכשראתה זאת בתו הצדקת הזעיקה את אחיה הצדיק ר' יצחק, אך כשהגיע איחר את המועד וכבר נסתלק לבית עולמו.

עבודת התפילה של היהודי הקדוש מפרשיסחא במסירות נפש ממש

בדומה לזה מובא בספרים הקדושים על היהודי הקדוש מפרשיסחא זלה"ה שהסתלקותו היתה באמצע עבודתו בתפילה, וכידוע דרכו שהיו כל עניני תפילותיו במסירות נפש, ובאמת בסוף הלך לעולמו מתוך מסירות נפש בתפילתו. וכך העיד על נשמתו שהיא מאותם הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם, וממילא מוכרח להיות פטירתו על ידי דביקות, ובכל תפילה שצמאה נפשו להשם יתברך ומתדבק בו יתברך, אז השם יתברך חונן אותו ומשיב לו נפשו שיוסיף בעבודה על ידו, ואחר התפילה נחלש מאד ומוכרח לטעום תיכף אכילה או שתיה, וגם שלא להניחו לבדו בבית. ובימיו האחרונים נזהרו לשמור מאד ועמדו לידו תמיד מוכנים באיזה טעימה ליתן לו תיכף ומיד אחר סיימו התפילה, אמנם בפעם האחרונה נתעכב הדבר ותיכף נפל על הארץ, ומתוך דיבורים קדושים בדביקות עצומה שנמשכה ל"ו שעות נפרד מהאי עלמא ונסתלק לעולם העליון.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

על ידי מצות מילה זוכים להשלים שם הוי"ה

דכתיב (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', עדיין עושין אותה בשמחה]. ו'שמך' היינו שם הוי"ה, והמילה שנרמזה בראשי תיבות קודמת לשם הוי"ה שנרמז בסופי תיבות.

ועוד כתב שם החיד"א בשם רבינו אפרים שבתיות 'מי יעלה לנו השמימה' אחרי שנחסר מהם ראשי וסופי התיבות ישארו האותיות תק"ם שהם כמנין 'ישראל'. והוסיף החיד"א על דבריו שהוא לרמז שמצות ברית מילה היא תחילה לכל דבר, ורק לאחר שנימול יכול לזכות להיקרא בשם ישראל, ואחר שנקרא בשם ישראל יזכה לקבל שפע טוב משם הוי"ה ברוך הוא.

ידי זה יתגלו מ"ל אורות הנ"ל במקומם עד הוד ע"ד הנ"ל, ויכין באומרו 'על המילה' שהוא מ"ל י"ה, כמו שכתבתי ענין י"ה למטה בענין ה'פריעה' שהוא גם כן 'פרע י"ה'.

והוסיף על זה מרן החיד"א ע"ה בדבש לפי (מערכת מ"ם אות כא) שזה כוונת הכתוב (תהלים קלח ב) 'כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ אֶמְרָתְךָ', כי 'אמרתך' זו המילה 'שש' אנכי על אמרתך, המילה שמתחלה נתנה במאמר ולא בדבור, שנאמר (בראשית יז ט) 'ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור' (רש"י תהלים קיט קסב). וראה עוד בגמרא (שבת קל): כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה,

מי יעלה לנו השמימה (ל יב). איתא בתיקוני זוהר (תקון כ"ב סה:): שמצות מילה היא חותמו של הקב"ה, וכל מי שמשמר ברית מילה כאילו שומר את השם הקדוש, כמו שנרמז בכתוב **מי יעלה לנו השמימה**, ראשי תיבות 'מילה' וסופי תיבות שם הוי"ה, לרמז ששמירת הברית היא שמירת שם הוי"ה. וזהו הרמז 'מילה' אותיות 'מל י"ה, ו'מוהל' אותיות 'מל ו"ה', שעל ידי מצות מילה זוכים להשלים שם הוי"ה. וראה בעץ חיים (שער לג פ"ג): וזהו ענין ד' אותיות מילה פירוש מ"ל י"ה, כי מ"ל הם ע' אורות המגולין וי"ה הם בח' שליש עליון המכוסה וכו' וצריך המוהל לכין לזה בכריתת הערלה שעל

כח הפה גם כאשר הלב אטום וסתום

מעלת המחשב לעשות מצוה אף שלא עשאה

וכבר אמרו צדיקים על דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', שכאשר אדם עושה מצוה כמעט ואי אפשר שלא יתערב בזה פניות ונמצא שהמצוה אינה בשלימות, אך אם נאנס ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה זה ביתר שלימות כי אין פניות במצוה. וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו ויעזוב דרכיו הרעים, ואז יבכה ויתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ותהיה התשובה ביתר שלימות.

כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב בפרשתנו 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו', והקשה בשם משמואל (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיו' קודם 'לבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתודה בפיו, וביארו שישנם פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתוודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן לבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ (ל יד).

אף כשהאדם מנסה לרחוץ את לבו ורואה שלבו אטום אל יפול לבו בקרבו, כי גלוי וידוע לפני רבון העולמים שרצוננו לעשות רצונו ולקיים כל מצוותיו חוקיו ומשפטיו, ולא להיכשל בשום נדנדוד חטא והרהור עוון במחשבה בדיבור ומעשה, וחפצים אנחנו להרגיש את ההרגשות הגדולות שאדם צריך להרגיש אחר שעושה חטא, אך מה נעשה ותוקף הגלות אוטם וסותם את ליבנו בחותם בתוך חותם, ופעמים שקשה להרגיש אפילו הרגשה קטנה, לא גנוחי ולא לילל. אך על זה אמר הנביא (הושע יד ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו

הסתרות בעבודת ה'

עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'. ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל הבעל שם טוב ע"ה לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו בדברי המדרש שהובאו בשל"ה הקדוש (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך' שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתרה, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתרה ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתרה ולסלקו.

שם טוב הקדוש ע"ה (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' **ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא**, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתרה, ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתרה, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתרה וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד

וְאֲנֹכִי הַסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא וְגו' (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתרה נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו. אך פעמים שההסתרה כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו **מרנא הבעל**

ראיה פסולה פוגמת בנפש

הגרי"ז, אף אם רואים את העבודה זרה ומבינים כי היא סרוחה ומשוקצת, עדיין הראייה הלא טובה עושה בהם רושם עד שכבר צריך להשביעם, כי גם אם רואים בצורה זו יש מקום לחשוש פן יש בהם שורש פורה ראש ולענה.

כפי שביאר הגר"ש בראך בספרו גבעת שאול (כי תבוא אות שכא): 'ותראו את שיקוציהם וגו', פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה. יש לומר דגדול כח הראייה, וסיפרו מנשים צדקניות שכיסו פני ילדיהם כשהולכים לבית הספר שלא יראו דבר טמא וכל שכן הסתכלות עבודה זרה שפוגם מאוד. ולזה אמר הכתוב, מאחר שראיתם את שיקוציהם לכך חושש 'פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה'.

בהם מחמת גודל השפעת הראיה על נפש האדם.

כפי שדייק בזה הרב מבריסק הגרי"ז סאלאוויצ'יק ע"ה (נצבים אות ק) על פי דברי רש"י 'ותראו את שיקוציהם' על שם שהם מאוסים כשקצים, גלוליהם' שמוסרחים ומאוסין כגלל וכו', ועם זאת היה צריך משה רבינו ע"ה להשביעם, כדברי רש"י (שם פסוק טו): לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם 'פן יש בכם' וגו', לפיכך אני צריך להשביעכם, ע"כ. וקשה להלום את דבריו, אם אכן ראו אותם מאוסים כשקצים ומוסרחים כגלל, אדרבה מי יפנה אליהם בכלל, ואם כך לשם מה צריך להשביעם. אלא, מוכיח

ותראו את שיקוציהם ואת גלליהם וגו', פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה (דברים כט, טז-יז).

הנה טבע האדם להתפעל מראיית עיניו, כידוע עד כמה החמירה תורה בראיית העין ושמירתה מכל רבב, וכל שראה סוטה בקלקולה צריך להתגבר יותר כדי לא להימשך אחר מראה העין, ולפיכך יוסיף לגדור עצמו מן היין. ואף אם מבין בדעתו פחיתות הדבר, עם כל זה עושה הראיה רושם בקרבו ומקרבת הדבר לליבו, וכמבואר בפרשתנו (דברים כט טז-יז) 'ותראו את שיקוציהם ואת גלוליהם וגו', פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה, כי מאחר שראו בעיניהם את גלוליהם של הנכרים עלולים הם להימשך להאמין

מצוות עשה של 'ובחרת בחיים'

אלא פעם אחת ביום כשקם ממיטתו בבוקר ודיו, ומדוע לא נאמר שאם האדם הפסיק מלימודו מספר שעות במהלך יומו לעסוק במלאכתו ולערב שב לתלמודו שלא יברך שוב ברכת התורה על מה שהולך ללמוד כעת? אך על פי האמור יובן שבתורה לא שייך הפסק והיסח הדעת היות ובין בשעה שאדם לומד בפועל ובין בזמן שאינו לומד בפועל עליו לזיזר ולהתבונן בכל מעשיו והתנהגותו אם הם עפ"י התורה,

[בתוס' (ברכות יא: ד"ה שכבר) הקשו בזה"ל: וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה, וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. ובמכתב מאלהו (ח"א עמ' 90) הביא מכתבי הסבא מקלם זלה"ה להקשות בזה"ל: ולכאורה צ"ע הרי כשעושה מלאכתו חושב במלאכתו לבד ומסיח דעתו, אלא ע"כ שפי' דבריהם כנ"ל שצריך שגם תכלית מלאכתו תהיה תורה וא"כ אין כאן היסח הדעת והוי עוסק בתורה כל היום].

ממילא מקושר הוא עם התורה בכל שעות היממה בלי שום הפסק ולא שייך לחזור ולברך שנית באותו יום. ומה שמברך כל יום מחדש אין זה מחמת הפסק והיסח הדעת אלא מטעם שעיקר הברכה היא על לימוד התורה ובכל יום ויום יש בזה חיוב חדש ככתוב 'והגית בו יומם ולילה'.

רבינו יונה שהכתוב בתורה (דברים ל ט) 'החיים והמות נתתי לפניך ובחרת בחיים' הוא אחד מרמ"ח מצוות עשה שבתורה הקדושה, ובכל פעם שמזדמן לפני האדם איסור או ספק איסור והוא פורש ממנו הרי הוא מקיים מ"ע של 'ובחרת בחיים'. ולפי דבריו יובן שמצות הבחירה בחיים היא רק בעת שמזדמן לאדם דבר עבירה ופורש ממנה, אך באמת בכל רגע מימי חלדו של אדם מוטלת בפניו הבחירה האם להיות דבוק בשורשו ולחיות תחת עול מלכות שמים הן כשבאה לידו מצות עשה ומקיימה והן כשבאה לידו מצות לא תעשה ונמנע מן העבירה, ולפי האמור לעיל בכל רגע יש ביכולת האדם לקיים את רצון השי"ת לאהבה אותו ולדבקה בו ליחדו וללמוד תורתו באהבה.

וכבר שאלו הראשונים (תוס' ברכות יא: וברא"ש שם יא. וראה ב"י או"ח סי' מז) מדוע בכל המצוות הנוהגות במשך היום יש לברך עליהם ברכת המצוות כל אימת שעומד לקיימם, ובאם נזדמנו לאדם לקיימם פעם נוספת במהלך היום יש עליו חיוב לברך פעם נוספת, כדוגמת המניח טלית או תפילין פעם נוספת לאחר שחלצן ומניחן שנית לאחר זמן הנחשב כהפסק והיסח הדעת לשיטות הפוסקים, ואילו במצות לימוד התורה לא מצינו שמברכים

העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (ל, ט).

כידוע מנין תרי"ג מצוות תורתנו הקדושה כלול מרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, ואף בהן מצינו חלוקות רבות, ישנן מצוות השייכות לזמן מסוים כמצות שבת ומצוות הנוהגות בימים טובים או התלויות בשעות מסוימות ביום וכהגדרת חז"ל 'מצוות שהזמן גרמא', וישנן הנוהגות רק באנשים מסוימים כגון בכהנים או במקום מסוים כגון בביהמ"ק וכדו', אך בכל זאת מצוות רבות אינן תלויות בזמן וחיובם מוטל על האדם לזיזר בהן בכל רגע ורגע מימי חייו כיהודי החי תחת עול שמירת התורה והמצוות, הן אלו 'מצוות שאין הזמן גרמא' בהן המכונות 'מצוות תמידיות' הראויות לקיום רצון השי"ת בהם בכל רגע נתון, כדוגמת מצות אהבת השם ויראתו.

בספר החינוך בהקדמתו הרחיב בחילוקים שבמנין מצוות התורה, ובתוך דבריו כתב בזה"ל: חוץ משה מצוות מהן שחיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו, ואלו הם - א) להאמין בשם ב) שלא להאמין לזולתו ג) ליחדו ד) לאהבה אותו ה) ליראה אותו ו) שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים, סימנם 'שש ערי מקלט תהיינה לכם'.

והנה בספר חרדים (פ"ט כ) כתב בשם